



Organizacija Zero Waste Europe je nastala z namenom krepitve vloge skupnosti pri razmisleku o odnosu do lastnih virov. V vedno večjem številu regij, civilnih iniciativ, podjetij in občin sprejemajo pomembne korake v smeri do družbe brez odpadkov.

ŠTUDIJA PRIMERA #3



Avgust 2014

VRHNIKA

Slovenski pionir na področju ravnanja z odpadki

Do leta 2001 Slovenija ni imela nobenih načrtov za ločeno zbiranje odpadkov, ko so na Vrhniki že odločno korakali proti Zero Waste cilju in kot manjša občina v kratkem času dosegli velik napredek. Kako je tej majhni občini v dvajsetih letih uspelo odlaganje večine komunalnih odpadkov nadomestiti z recikliranjem?

Skupnost z 18.000 prebivalci, ki prej ni poznala nobenih postopkov recikliranja, danes dosega 76,17 % ločenega zbiranja komunalnih odpadkov iz gospodinjstev in je prehitela številne bolj uveljavljene programe v Evropi. Še več, dosežen rezultat želi v prihodnjih petih letih še izboljšati na 82 %.

Kljub nacionalni strategiji Slovenije, da odlaganje nadomesti s termično obdelavo, država dosega 42 % ločeno zbranih odpadkov. Nastala so gibanja proti sežigalnicam, podpora Zero Waste rešitvam pa nenehno narašča. Nevladna organizacija Ekologi brez meja iz Ljubljane usklajuje Zero Waste dejavnosti po vsej Sloveniji in podpira Vrhniko pri njenem prehodu v skupnost brez odpadkov.

Modra odločitev in prvi koraki

Leta 1994 je na lokalnem odlagališču na Vrhniki pričelo primanjkovati prostora. Cene ravnanja z odpadki so začele naraščati in lokalne oblasti so iskale nove rešitve. Dvojica zaposlenih v upravi javnega Komunalnega podjetja Vrhnika (KPV) je prepričala predstavnike občine, da je ločeno zbiranje odpadkov dolgoročno prava pot, čeprav o tem na državnem nivoju še ni bilo zastavljenih ciljev ali prioritiet.

V začetku je to bila dražja možnost, a se je odločitev za Zero Waste pot v naslednjih letih izkazala za pravilno in je občini ustvarila prihranke. Po letu 2004 so namreč stroški odlaganja odpadkov na odlagališčih neprestano naraščali na današnjih 130 evrov na tono. Po letu 2006 je Vrhnika zaradi

povečevanja deleža ločenega zbiranja stroške odlaganja mešanih odpadkov več kot prepolovila.

Po sprejeti odločitvi o ločenem zbiranju, so na Vrhniki uredili predpise in logistiko novega načina ravnanja s komunalnimi odpadki. Najprej so se usmerili v ločeno zbiranje odpadkov primernih za recikliranje (steklo, papir in valovita lepenka, plastična in kovinska embalaža), biološko razgradljivih in mešanih odpadkov, nevarnih in kosovnih odpadkov ter gradbenih odpadkov.

Odpadke, ki jih je mogoče reciklirati, prebivalci odlagajo v označene zabojnike na ekoloških otokih, kamor prinašajo steklo, papir, ter ostalo embalažo. Druge mešane in biološko razgradljive odpadke zbirajo od vrat do vrat. Leta 2002 je KPV začelo z akcijo KOKO, v kateri so spodbujali prebivalce, naj ločene koristne odpadke sami pripeljejo v Zbirni center. Tam jih stehtajo in ocenijo s točkami, preko katerih znižajo položnico za odvoz odpadkov. Takšna shema 'plačaj kolikor odvržeš' je prva te vrste v Sloveniji in prebivalci Vrhnike v zbirni center sami letno pripeljejo 30 ton odpadkov.

Količina mešanih odpadkov pada

V preteklih letih se je količina zbranih nevarnih odpadkov znižala, deloma na račun čiščenja starih zalog v gospodinjstvih, deloma pa zaradi uvajanja zakonodaje o podaljšanji odgovornosti proizvajalca, kot je na primer vračanje baterij in akumulatorjev. Po letu 2000 lahko prebivalci Vrhnike nevarne odpadke iz gospodinjstev oddajo v okviru zbiralnih akcij, ki potekajo dvakrat letno. Posebno opremljen tovornjak se ustavi na vnaprej določenih lokacijah po mestu in

- **Prebivalstvo v občini Vrhnika: 18.000**
- **Od 201kg / prebivalca preostanka odpadkov v letu 2004, do 80 kg / prebivalca v letu 2013.**



zbira nevarne odpadke. Število prebivalcev, ki sodelujejo v teh akcijah, je čedalje višje, količina tako zbranih nevarnih odpadkov pa nižja.

Količina mešanih odpadkov se je z leti prav tako znižala. V začetni fazi so jih enkrat tedensko odvažali od vrat do vrat. S pomočjo različnih programov osveščanja je KPV v letu 2011 znižala frekvenco odvozov na dvakrat mesečno, v letu 2013 pa celo na enkrat mesečno. **Količina mešanih odpadkov se je tako iz 201 kg/prebivalca v letu 2004 znižala na 80 kg/prebivalca v letu 2013.**

KPV prebivalcem omogoča, da se odločijo med zbiranjem biološko razgradljivih odpadkov v zabojniku in med kompostiranjem doma. Akcija (spremlja jo privlačna maskota zadovoljnega deževnika) spodbuja meščane k ločevanju odpadkov za kompostiranje in količine mešanih odpadkov so se znižale. Leta 2011 je KPV začelo z dodatnim spodbujanjem kompostiranja doma, ki ga želijo še povečati in s tem znižati količine nastalih odpadkov.

Kosovne odpadke zbirajo na dva načina: tako da jih prebivalci sami pripeljejo v zbirni center KPV, ali da se dogovorijo s KPV za njihov odvoz. Kosovne odpadke razstavijo, jih ločijo na posamezne materiale in pošljejo v recikliranje.

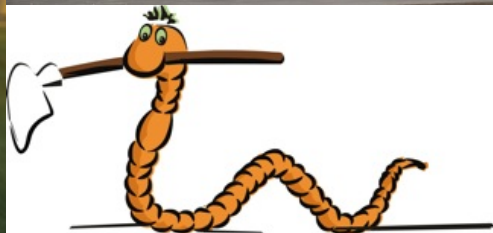
Delo s skupnostjo

Komunalno podjetje Vrhnika je svoje dejavnosti oblikovalo v celovit program osveščanja. Pričeli so pri najmlajših – z osnovnošolci, kot začetno točko vedenjskih sprememb in odnosa prebivalcev do odpadkov. Šolam so dostavili zabojnike in preko ločenega zbiranja odpadkov so lahko znižali svoje stroške komunalnih storitev. Zaradi prihrankov, ki jih je ustvaril nov sistem, so kasneje ločeno zbiranje uvedli v vseh vrhniških šolah in vrtcih. KPV je organiziralo tematske dogodke po šolah, kot na primer modno revijo iz odpadkov, organizirane obiske Zbirnega centra in spodbude za ločeno zbiranje določenih vrst odpadkov v šolah.

Podjetje organizira izobraževalna predavanja za pet starostnih skupin, od malčkov v

vrta do študentov. Predavanj se letno udeleži do 1500 otrok in mladostnikov iz cele Slovenije, kar je za državo z dvema milijonoma prebivalcev impresivna številka. Leta 2006 je KPV sofinanciralo poseben program usposabljanja učiteljev osnovnih šol, ki so prejeli tudi učne pripomočke. Seminar je temeljil na večdisciplinarnem pristopu k izobraževanju o širokem spektru okoljskih tematik, vključno z odpadki. Preko pedagoških spretnosti so učitelji te teme prenesli na otroke in njihove starše.

Po začetnih uspehih se je KPV usmerilo še na podjetja. Pripravili so posebne poslovne pogodbe za ravnanje z odpadki in svetovanja, kako prihraniti s sistemom ločevanja odpadkov na izvoru. Odziv podjetij je bil zelo pozitiven, nekatera so celo zaprosila za pomoč pri upravljanju z odpadkovnimi tokovi in organizaciji sistema ločenega zbiranja. Tako se je občutno znižala količina papirja, lepenke in plastike v mešanih odpadkih. Komunalno podjetje je delovanje razširilo še na podjetja izven občine, predvsem tista z ISO standardom, ki zahteva tudi ločeno zbiranje odpadkov.



KPV je vložilo veliko napora v spremembo dojemanja odpadkov kot nekaj umazanega, smrdljivega in neuporabnega. Svoje tovornjake so pobarvali na belo in jih okrasili s cvetličnimi motivi, redno čistijo zabojnike, vhod v zbirni center so uredili z zelenicami in cvetličnimi gredicami. Sanirali in uredili so zaprto odlagališče. Ureditev okolice je bila tako učinkovita, da se je ekipa s televizije izgubila, ko je iskala "smrdečo goro odpadkov" za svoj prispevek o delovanju Zbirnega centra. Namesto tega jih je namreč pričakal urejen park in ribnik z račkami! Tistega dne je snemalna ekipa gotovo temeljito spremenila svoj pogled na ravnanje z odpadki.

Podjetje je uporabilo tudi bolj tradicionalne pristope osveščanja o odpadkih kot surovinah. Njihovi tovornjaki so poslikani s kratkimi sporočili, ki nagovarjajo občane, kako naj ločujejo odpadke. Izdajajo posebne brošure o odpadkih, organizirajo predavanja in izvajajo tematske kampanje. Informacije o zbiranju odpadkov sporočajo preko radia, po pošti skupaj s položnicami za komunalne storitve, objavljajo jih v lokalnem časopisu in na oglasnih panojih. Komunikacija je prilagojena posameznim demografskim skupinam in njihovim značilnostim.

“Pozitiven odnos podjetij”

Dejavnosti osveščanja so dosegle svoj namen, saj so prebivalce spodbudile k razmišljanju in pogovoru o odpadkih in dosežkih na Vrhniki. Pozitiven odnos, ki so ga ustvarile med prebivalci, je podprl doseganje odličnih rezultatov v občini in odmeva tudi v širši okolici, saj se Vrhnikičani o svojih dobrih izkušnjah pogovarjajo s prijatelji in sodelavci iz drugih krajev.

Ukrepi preprečevanja nastajanja odpadkov

Na Vrhniki so pričeli izvajati nekatere ukrepe preprečevanja nastajanja odpadkov. Leta 2014 so v zbirnem centru odprli DEPO, kjer obnavljajo in predelajo zavržene predmete tako, da so primerni za ponovno uporabo. Predmete popravijo, dogradijo ali razstavijo in predelajo v nove izdelke, ki jih prodajajo in tako preusmerijo z odlagališča. Center je požel velik uspeh in ga nameravajo v bližnji prihodnosti preseliti v središče mesta.

V sodelovanju z Ekologi brez meja so v Vrtcu Vrhnika pričeli s pilotnim projektom uporabe pralnih plen, s čemer nameravajo preprečiti odlaganje velike količine odpadnih plen za enkratno uporabo.



Vrhnik v prihodnje

Januarja letos je Društvo Ekologi brez meja postalo član mreže Zero Waste Europe. Februarja 2014 je Vrhnik objavila svojo namero, da postane prva slovenska Zero Waste občina. Do leta 2021 bodo znižali količine nastalih odpadkov na 300 kg na prebivalca, dosegli 82 % ločeno zbranih odpadkov in le 70 kg nekoristnih mešanih odpadkov na prebivalca letno. S tem se je Vrhnik postavila ob bok mestu Capannori (Italija), ki si je kot prvo evropsko mesto zastavilo Zero Waste cilje. Glede na njihovo odločnost in uspehe v preteklih letih, ni nobenega dvoma, da bodo zastavljene cilje tudi dosegli.



Aimee Van Vliet

Prevod: Dr. Lea Meznar, Ekologi brez meja

Viri

KPV - Komunalno Podjetje Vrhnik, Annual Reports, Zero Waste Plan until 2020

<http://www.kpv.si/>

Društvo Ekologi brez meja / Ecologists without Borders Association

www.ebm.si



Za več informacij:

www.zerowasteurope.eu

www.facebook.com/ZeroWasteEurope

Ali se obrnite na:

info@zerowasteurope.eu

Twitter @zerowasteurope